

47107209 : สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

คำสำคัญ : คติเรื่องพระสุริยเทพ / ศิลปกรรมที่พบในประเทศไทยช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19

วลักษณ์ ผ่องสุขสวัสดิ์ : คติเรื่องพระสุริยเทพในงานศิลปกรรมที่พบในประเทศไทยช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19. อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : รศ.ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์. 180 หน้า.

งานวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาคติเรื่องพระสุริยเทพในงานศิลปกรรมประเภทต่างๆ ที่พบในประเทศไทยช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 โดยศึกษาผ่านกลุ่มเทวรูปพระสุริยะจากภูมิภาคต่างๆ รวมทั้งศิลปกรรมเนื่องในพุทธศาสนาหลายประเภทในวัฒนธรรมทวารวดี แม้ที่ผ่านมาได้มีการศึกษาวิเคราะห์ไว้บ้างแล้วแต่กระนั้นก็เป็นเพียงการศึกษาบางส่วน หรือ เฉพาะกลุ่ม งานวิจัยนี้จึงทำการศึกษาเชิงรูปแบบและคติความเชื่อจากศิลปกรรมทั้ง 2 กลุ่มประกอบกันภายใต้ขอบเขตระยะเวลาที่สืบเนื่องในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 เพื่อเป็นส่วนเติมเต็มบทบาทความสำคัญและชนบการนับถือพระสุริยะในอดีตให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ประติมากรรมพระสุริยะเทพจากเมืองโบราณศรีเทพนับเป็นแห่งเดียวของประเทศ ซึ่งมีรูปแบบเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยสืบสัมพันธ์จากศิลปะอินเดียภาคเหนือผสมผสานกับศิลปะเขมรก่อนเมืองพระนคร กลุ่มเทวรูปรุ่นเก่าและศิลปะแบบทวารวดีภาคกลาง ส่วนประติมากรรมพระสุริยะเทพในแหล่งอื่นๆ นั้นกลับแสดงให้เห็นเพียงความสัมพันธ์โดยตรงจากศิลปะอินเดีย รวมทั้งศิลปะเขมรสมัยเมืองพระนครตั้งในแผ่นดินอาณาจักรสุโขทัยเท่านั้น โดยไม่แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงรูปแบบที่พัฒนาขึ้นภายในกลุ่มที่เด่นชัด

2. ประติมากรรมพระสุริยะเทพได้รับการสร้างขึ้นเนื่องในศาสนาพราหมณ์ เพื่อบูชาทั้งในฐานะเทพแห่งแสงอาทิตย์และเทพพระเคราะห์

3. ประติมากรรมพระสุริยะเทพและสัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ - แนวคิดในพุทธศาสนาวัฒนธรรมทวารวดี ทั้งในส่วนของการเป็นเทพชั้นรองและการเทียบเคียงความหมายในทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนัยความสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับดวงอาทิตย์ หรือ แสงสว่าง พระสุริยะและพุทธศาสนา ทั้งนี้น่าจะเป็นความมุ่งหมายเพื่อเชิดชูความยิ่งใหญ่ของพระพุทธศาสนาอันเป็นความเชื่อสำคัญในวัฒนธรรมทวารวดี

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2549

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

47107209 : MAJOR : ART HISTORY

KEY WORD : CONCEPT AND STYLES / SURYA FOUND IN THAILAND BEFORE 14th CENTURY A.D.

WORALUCK PHONGSOOKSAWAT : SURYA FOUND IN THAILAND BEFORE
14th CENTURY A.D. : CONCEPT AND STYLES. THESIS ADVISOR :
ASSOC.PROF.SAKCHAI SAISINGHA, Ph.D. 180 pp.

The purposes of this study is to fulfill the knowledge on the concept and role of Surya, which was found in Thailand before 14th century A.D.. There were portrayed on images from Si Thep, in Southern and Northeastern of Thailand, and the art of Buddhism in Dvaravati culture. Although, partly of Surya found in Thailand have been interpreted by earlier scholars, but some aspects shall be re-study, especially the two status of Surya in the long-term period before 14th century A.D., without any exception about the kind of culture.

The conclusions of this research are namely :

1. Images of Surya from Si Thep were the only site in Thailand, which could be addressed as "The school of Si Thep or Si Thep artistic tradition". All feature strongly were not only based on Northern Indian's style but some stylistic and technical grounds were also developed by the transition from Pre-Angkorian school, Hindu images of the Peninsular and Dvaravati art. Si thep artistic tradition were different from all of Surya found in another Thailand's sites because of their feature were not developed in their style like Si Thep.

2. Images of Surya were produced belong of Brahmanical beliefs and traditional for respect and worship in both of Surya's status. There were Sun-God, the most important beliefs before 11th century A.D.. Nevertheless, after that time Surya in Navagraha was instead of Sun-God and more popular.

3. Images of Surya and related symbol such as sun's image and dhamachakastumpha, had relation to the Buddhism beliefs and meaning in Dvaravati people. From the study revealed that, the relation of three things were sun or lightness, Surya and Buddhism's meaning, may be intended to manifest the Sage's supremacy.

Department of Art History Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2006

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความกรุณาจากหลายฝ่าย โดยผู้วิจัยขอกราบ
ขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำ
ตลอดจนแนวทางในการศึกษาค้นคว้า ศาสตราจารย์ ดร.สันติ เล็กสุขุม คณาจารย์ในภาควิชา
ประวัติศาสตร์ศิลปะ ภาควิชาภาษาไทย อีกทั้งคณาจารย์ทุกท่านทุกช่วงชั้นการศึกษาที่ประสิทธิ์-
ประสาทวิชาให้ความรู้และสั่งสมประสบการณ์ในกระบวนการศึกษาค้นคว้า

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กรรณิการ์ วิมลเกษม อาจารย์ ดร. สมบัติ มั่งมีสุขศิริ
ให้ความกรุณาด้านเอกสารภาษาต่างประเทศ เอกสารงานวิจัยอันมีความสำคัญและประโยชน์ต่อ
งานวิจัยนี้ รวมทั้ง อาจารย์ ดร.เชษฐ ติงสฤษดิ์ ให้คำแนะนำ และให้ความกรุณาภาพถ่าย
ศิลปกรรมจากประเทศอินเดีย

ในการศึกษาหลักฐานทางศิลปกรรมส่วนหนึ่งได้รับอนุญาตให้บันทึกภาพ การเก็บข้อมูล
เพื่อประกอบการวิเคราะห์ ตลอดจนการอำนวยความสะดวกจากผู้อำนวยความสะดวก หัวหน้าพิพิธภัณฑ์
และเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อันได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระปฐมเจดีย์
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติราชบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุทอง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
สุพรรณบุรี พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาตินารายณ์ราชวินเวศน์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติชัยนาท
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติปราจีนบุรี พิพิธภัณฑ์วัดจันเสน พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติขอนแก่น
พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติมหาวิรุฬห์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพิมาย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
นครศรีธรรมราช พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติถลาง และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา จึง
ขอขอบพระคุณมาอย่างสูง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และสมาชิกครอบครัว "ผ่องสุขสวัสดิ์" ที่เป็น
กำลังใจสำคัญ ให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลภาคสนามและออกทุนทรัพย์ในการทำวิจัยครั้งนี้
นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รับคำแนะนำต่างๆ ข้อคิดที่เป็นประโยชน์ ความช่วยเหลือ รวมทั้งกำลังใจ
จากเพื่อนผองน้องพี่ทุกคนที่มีให้ผู้วิจัยอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้